

Oosteinde 12

Op de gevel staat 1667. Hoe zag ons land er in de zeventiende eeuw uit? Na de vrede van Munster in 1648 werd ons land door Spanje als een zelfstandige staat erkend. Daarbij werd bepaald, dat de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden alle veroverde gebieden mocht behouden. Een periode van grote welvaart brak aan.

De Gouden Eeuw. De tijd van Rembrandt en Vondel. De tijd van de rijke Amsterdamse kooplieden met hun zwierige, vaak met gouddraad doorstikte kleding. De tijd ook dat veel Amsterdammers in de zomer hun stad ontvluchtten om deze door te brengen in hun buitens langs de Vecht.

De rijke steden in Holland trokken veel mensen. Maar de steden waren te klein om al die mensen

onderdak te bieden. Grote prijsstijgingen en hoge belastingen hadden

armoede en werkloosheid tot gevolg.

De Amsterdamse kooplieden hadden hun welvaart voor een groot deel te danken aan de uitgebreide handelsbetrekkingen met Indië. De voortdurende uitbreiding van de vloot bracht een grote behoefte aan zeil en touw met zich mee. Touw werd in die tijd voornamelijk vervaardigd van hennep. Op deze wijze profiteerden de boeren in de Krimpenerwaard mede van de Amsterdamse welvaart.

In de Krimpenerwaard bevonden de meeste boerderijen zich op de kleistroken langs de rivieren. De hennepcultuur was een goed lonende handel, die echter alle beschikbare stalmest uit de Krimpenerwaard opeiste. Voor de bedrijven op de veengronden in het overige deel van de Waard betekende dit totale roofofbouw: voor de wei- en hooilanden was geen mest meer beschikbaar.

De agrarische bedrijven in de Krimpenerwaard beschikten rond 1650 slechts over enkele koeien. Ook gebeurde het regelmatig dat de weilanden tijdens hoge waterstanden blank stonden. Van veel rijkdom kan daarom geen sprake zijn geweest. Vooral aan de zuidzijde van de Huisweg van Berkenwoude was weinig bebouwing. Mogelijk heeft de Huisweg in vroeger tijden dienst gedaan als waterkering bij dijkdoorbraak. Ook gebeurde het vaak dat boerderijen op een verhoogd erf werden gebouwd om zich te beschermen tegen het water.

Opvallend is daarom de rijkdom van de in 1667 gebouwde boerderij aan het Oosteinde 12, die niet op een verhoging is gebouwd.

Kenmerkend voor de 17de eeuwse en Zuidhollandse bouwkunst zijn de boven de vensters aangebrachte geblokte bogen, waarbinnen weer siermetselwerk is aangebracht. De muurankers geven de plaats aan waar de dragende balken van het inwendige aan de gevel verankerd zijn. Net zoals we ook nu nog vaak zien bij veel boeren-woningen heeft het huis langs de onderkant een donkergekleurde plint.

De kruiskozijnen met luiken voor de onderste ramen zijn 17de eeuws, maar niet origineel. Het bovenste deel met de groene glas-in-loodramen is later aangebracht. Op de oude foto zijn de luiken en het vaste *kalf* (dwarshout) voor de luiken 17de eeuws. Maar de roedeverdeling in het bovengedeelte is van begin 18de eeuw. De daklijsten en het smalle houten boerenbruggetje zijn inmiddels verdwenen.

In 1939 heeft de familie van Monumentenzorg een subsidie van f250 ontvangen om de gevel schoon te maken. Deze was bedekt met een dikke vette laag, doordat het in vroeger tijden de gewoonte was om de gevel met de eerste *biest* geel te maken. Mogelijk zijn toen ook de vensters aangepast.

(zie volgende pagina)

Tot 1954 waren de *blinden* altijd gesloten, omdat er in de vensters nog geen glas zat. Truus vond dit erg ongezellig. Het maakte de ruimtes achter de vensters ook erg donker. Het resultaat: vensterglas en vitrage!

In het oudst bewaard gebleven trouwboek staat vermeld dat Claes Claesse Bijman, weduwnaar van Trijntje Jans te Berkou, in 1675 hertrouwde met Claesje Claes uit de Achterbroek.

In het deurkalf staan onder andere de initialen KK en TJ en het jaartal 1667 vermeld. Mogelijk zijn

het dus Claes en Trijntje geweest die de boerderij in 1667 hebben laten bouwen. Aan de merktekenen op de muurankers is te zien, dat zij katholiek waren.

Wat de letters KD en AK betekenen, is niet bekend. Mogelijk zijn dit de initialen van de kinderen van Claes en Trijntje.

De boerderij is in 1913 in het bezit gekomen van de familie Speksnijder. De heer Speksnijder uit de Vlist was *strijkgelder*. Hij liep alle verkopen af en zette daarbij in. Na het uitmijnen was een bepaald deel van de koopsom voor de strijkgelder. Zo ook bij de boerderij aan het Oosteinde nummer 12. De boerderij werd verkocht voor f1850 met 2 ha land erbij. Op weg naar huis begonnen in Stolwijk de klokken te luiden. Dat betekende de voormobilisatie van de oorlog van 1914 - 1918. Thuisgekomen, vertelde de heer Speksnijder aan zijn vrouw, dat ze wel naar Berkenwoude konden gaan, omdat ze de boerderij nooit meer kwijt zouden raken. En dat bleek zo te zijn. De familie Speksnijder verhuisde naar Berkenwoude, heeft een aantal stukken land gehuurd en is hier gaan boeren.

In 1953 hebben Jan en Truus het bedrijf overgenomen, en in 1982 Gerrit en Nel.

Na de hennepcultuur werd de Krimpenerwaard vooral een veeteeltgebied. De boerderijen werden in de regel aan de nieuwe omstandigheden aangepast. Zo ook met de boerderij van *Truus Spek*.

De schuren die oorspronkelijk gebruikt werden voor de opslag van hennep, werden verbouwd of vervangen door stallen voor het vee.

Het voorhuis-woongedeelte van Oosteinde 12, met de opkamer, waaronder zich een kelder bevond was aanvankelijk vrij klein.

En erg donker. Truus heeft er daarom in 1960 volgens de toen heersende mode een groot raam aan de zijkant in laten zetten. Een verandering die door de volgende generatie weer teniet werd gedaan.

De boerderij is niet onderheid. Op de plaats van de dragers, werden tonnen de grond ingegraven. Deze werden opgevuld met houten *slieten* (van takken ontdane rechte dunne

stammetjes) van langs de weg. Daarop, een meter in het vierkant hebben ze ijsselsteentjes gestapeld in een blokpatroon van vier bij vier. Ijsselsteentjes die bij latere verbouwingen weer te voorschijn kwamen.

Door de eeuwen heen is de boerderij stukje bij beetje aangepast en opgeknapt. En dat proces gaat nog steeds door. Want ook de huidige bewoner, de heer Dirk Smid is daar weer mee bezig. De gevel is vorige zomer voorzien van authentieke knipvoegen en houten dakgoten. Binnen is de boerderij aangepast en voorzien van hedendaags comfort: keuken, badkamer, open haard en vloerverwarming. Alles met oog voor het authentieke en waar

mogelijk gebruik makend van oude materialen.

Zo ook met het meest recente project: de toegangsbrug. Een stenen brug met lantaarns die de boerderij nog meer uitstraling en allure geeft. Een pronkstuk voor ons dorp. Misschien wel niet helemaal authentiek, maar wel met ijsselsteentjes uit 1667!

Mieke

Met dank aan mevrouw G.Speksnijder-v.d.Heuvel en de heer D.Smid voor hun informatie en bijdragen.

Literatuur:

A.M.M.van der Wouden, Uit de geschiedenis van Berkenwoude.

Streekarchief, Schoonhoven.